

Svenska kyrkan
remiss.skogsutredningen@svenskakyrkan.se

Diarienummer
KS 2024-1496

Datum
2025-02-25

Remissvar från BirdLife Sverige gällande utredningen *Kyrkan och skogen – Ansvar, handling och hopp* (2024:2)

BirdLife Sverige har under skogsutredningens gång haft bilateralt möte med utredningssekretariatet och också deltagit i ett av de rundabords-samtal som hållits.¹ Föreningen har däremot haft begränsade resurser och tid att formulera ett omfattande remissvar på skogsutredningens förslag. Vi har emellertid läst igenom hela utredningen och kan konstatera att det är ett mycket omfattande och gediget betänkande som presenteras. Utifrån den breda kännedom om olika processer som föreningen har, bland annat som aktiv part inom FSC, målbildsarbetet, artskyddsarbetet och diverse regeringsuppdrag avseende skogsfrågor, kan vi konstatera att utredningen på ett mycket grundligt sätt har beskrivit de tillstånd och utmaningar som svenskt skogsbruk står inför och redan drabbas av.

Det gäller exempelvis den omfattande klimat- och biologisk mångfaldskris som Sverige liksom andra länder befinner sig i. Världen och Sverige genomgår en accelererande förlust av livsmiljöer och ett ohållbart uttag av resurser från skogslandskapet. Sverige är ett av de länder där trycket på de kvarvarande spillrorna av naturliga skogar är som störst och kanske det land i världen tillsammans med Finland där skogsbruk bedrivs allra mest intensivt.² Förhållandena kan på intet sätt beskrivas som långsiktigt hållbara, vilket såväl forskare som ideell naturvård har påtalat sedan länge. Fördjupade utvärderingar av miljömålet för landets skogar bekräftar detta.³

Kyrkans marker har på intet sätt utgjort något undantag, utan snarare i än högre grad än det genomsnittliga skogsbruket visat sig bedrivas enligt ovanstående beskrivning.⁴ Det är därför mycket glädjande och positivt att kyrkans skogsutredning har tagit ett helhetsgrepp kring hållbarhetsfrågorna. Om förslagen antas i sin helhet kommer Svenska kyrkan bli en ledande aktör för en hållbar skogsförvaltning i landet. Det skulle inte bara gynna naturen och klimatet, utan också stärka kyrkans anseende och trovärdighet på ett sätt som sannolikt saknar motstycke i modern tid – en progressiv förändring som majoriteten av samhället verkligen stödjer.

De förslag som skogsutredningen lämnar kan enkelt och pedagogiskt omsättas till "budord" på väg mot ett hållbart skogsbruk (se nedan). Majoriteten av BirdLife Sveriges medlemmar skulle säkerligen, som medlemmar i Svenska kyrkan, känna stolthet över att bidra till uppfyllandet av dessa.

1. Andlig, ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet ska säkerställas. Nuvarande skrivning om högsta möjliga totalavkastning utgår.
2. Svenska kyrkans skogsbruk ska bidra till att skapa ett varierande och multifunktionellt landskap med en mångfald av bruksmetoder där fler värden kan levereras samtidigt; andliga och existentiella värden, ekonomisk avkastning, biologisk mångfald, klimatnytta, andra ekosystemtjänster och social välfärd.
3. 20 % av den produktiva skogsmarken ska avsättas för skydd av biologisk mångfald och klimatåtgärder (kolinlagring). Målet ska vara uppnått 2030. De stora sammanhängande naturskogarna som föreslogs skyddas av skogsutredningen (2020), kvarvarande kontinuitetsskogar, ej brukad skog inom renskötselområdet, ädellövskog, kalkbarrskog, skog för särskilt artbevarande enligt artskyddsförordningen samt vissa restaureringsmarker ska prioriteras.
4. Åtgärder som medför betydande påverkan på renskötsel får inte påbörjas eller genomföras utan samtycke från berörd sameby. Principen införs i kyrkoordningen och skogsbruket anpassas till renskötselns behov.
5. 33 % av skogsinnehavet ska brukas med naturnära skogsbruk för att bland annat tillgodose bibehållande av ekosystem och rennäringens behov.

¹ <https://www.svenskakyrkan.se/nyheter/miljororelsens-och-friluftslivets-om-kyrkans-skog--se-rundabordsamtal-2>

² Sverige är Världens fjärde största exportör av pappersmassa, papper och sågade trävaror, samtidigt som Sverige bara har 1 % av världens skogar.

³ <https://www.skogsstyrelsen.se/pressmeddelanden/ReadArticle?id=3331726>

⁴ Se sidan 7 i Naturskyddsföreningens remissvar samt filmen *Kyrkan och skogen – en film om virke, värderingar och vägval*, <https://www.svenskakyrkan.se/prastlonetillgangarna/kyrkan-och-skogen--en-film-om-virke-varderingar-och-vagval>

6. Anpassat trakthyggesbruk inom 47 % av arealen. Omloppstiden förlängs för ökad kolsänka och större substitutionseffekt (till exempel timmer som ersätter betong som byggnadsmaterial).
7. Hyggesstorleken begränsas.
8. Den generella hänsynen vid skogsbruk förstärks och omfattar fortsättningsvis 15 % hänsynsyta och virkesvolym. Skogsstyrelsens målbilder för generell hänsyn tillämpas fullt ut, varvid extra fokus läggs på hänsynskrävande biotoper, vattenmiljöer, fornlämningar och skador vid markberedning. Hänsynen gäller som "grundnivå" i respektive bestånd.
9. Contortabestånd avvecklas och ersätts med tall.
10. Lövandelen ökar generellt, liksom omfördelning av gran till tall (ståndorts- och klimatanpassning).

12.3.2 Områden för anpassat trakthyggesbruk

BirdLife Sverige föreslår en ökning av generell hänsyn till 20 % snarare än 15 % hänsynsyta och virkesvolym. Vi menar också att ordet "ska" är lämpligare än "bör" ihop med implementeringen av målbilderna, eftersom dessa är starkt kopplade till uppfyllande av det artskydd för många fridlysta arter som miljöbalken och artskyddsförordningen syftar till. BirdLife Sverige ser tydliga motiv för ökad användning av naturlig föryngring i stället för plantering. Naturlig föryngring har minskat som föryngringsmetod under lång tid och tillämpas idag på långt under 10 % av den totala föryngringsytan. Naturlig föryngring bidrar till ståndsortsanpassad skog som är mer resiliert mot storskaliga störningar som brand, vind och angrepp av olika slag.

12.3.4 Preciseringar rörande områden för naturnära skogsbruk

BirdLife Sverige instämmer helt i Naturskyddsföreningens synpunkter och vill poängtera kring "skärmställning" att det i Skogsstyrelsens analys av skogsbruksmetoders inverkan på olika organismgrupper, med fokus på signalarter och rödlistade arter, visade sig att överhållen skärmträdställning har en *stark* eller *mycket stark* påverkan på fem organismgrupper (vedsvampar, kärlväxter, mossor, bark- och vedlevande lavar samt skalbaggar), medan *måttlig påverkan* angavs för övriga studerade organismgrupper (mykorrhizasvampar, hänglavar och fåglar). För en del enskilda fågelarter (till exempel talltita, entita, lappmes och lavskrika) skulle påverkan sannolikt ha fallit ut som *stark* eller *mycket stark*.

12.5 Svenska kyrkans inriktning för ett hållbart jordbruk

BirdLife Sverige instämmer helt i Naturskyddsföreningens synpunkter och vill addera förslaget att utveckla övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark, så kallade brynzoner.⁵

12.6 Insatser för att stärka genomförandet

BirdLife Sverige instämmer helt i Naturskyddsföreningens synpunkter och vill ytterligare addera förslaget att utveckla landskapsplaneringen på kyrkans markinnehav. Det sker idag en snabb utveckling av digitala kunskapsunderlag som identifierar skogar med höga naturvärden, som kyrkan bör nyttja i arbetet med prioritering och genomförande. Naturvärdeskartan⁶ och Skogsmonitor⁷ är exempel på detta, men också digitala kunskapsunderlag för landskapsplanering för flera av skogens paraplyarter⁸, som tretåig hackspett, tjäder (lekplatser) och mindre hackspett⁹. BirdLife Sverige har stor kunskap om de digitala kunskapsunderlagen, i synnerhet de som handlar om artbaserade modelleringar av fåglar. Föreningen bistår gärna Svenska kyrkan i implementering av landskapsplanering för dessa arter, vilkas förekomst i regel representerar värdefulla skogsbiotoper på landskapsnivå.

⁵ <https://sverigesmiljomal.se/contentassets/9baa6b5a4f1e490c93eefedbaa5c7861/2017/slutrapport-overgangszoner-skogs-jordbruksmark.pdf>

⁶ <https://www.miun.se/Forskning/forskningsprojekt/pagaende-forskningsprojekt/naturvardeskarta-over-svensk-skog--implementering-av-en-landskapsmodell-for-gron-infrastruktur/>

⁷ <https://www.skogsmonitor.se/>

⁸ En paraplyart är en djur- eller växtart som lever i ett område med andra känsliga arter, med tillägget att paraplyarten har höga krav på sitt habitat. Man kan studera de krav som en paraplyart har för att få en bild av vad de andra arterna i samma område behöver.

⁹ En nyligen framtagen habitatmodell utvecklad av Lunds universitet, <https://birdlife.se/var-med-och-kvalitetssakra-habitatmodellen-for-mindre-hackspett/>

Vidare ser vi behov av att kyrkan vänder sig till närliggande markägare och initierar och deltar i landskapsplanering även utanför sitt eget markinnehav. Exempel på detta kan vara att skapa synergieffekter med Sveaskogs ekoparker.

Slutord

Utredaren uttrycker på sidan 13 i utredningen den rikttningsförändring av Svenska kyrkans skogsförvaltning som BirdLife Sverige instämmer i: *"Svenska kyrkan behöver förvalta skogen varsammare och mer naturnära så att den biologiska mångfalden kan återhämta sig, att habitat inte ytterligare försvagas och konnektiviteten mellan habitat kan förbättras. Det innebär att större sammanhängande geografiska områden ska skyddas, ett varsammare brukande med mer varierade skötselmetoder och ökad grad av hänsyn, ett systematiskt arbete med inventering av arter, restaurering och återskapande av habitat samt att verka för att ett landskapsperspektiv används i brukandet."* De alternativa konsultrapporter som tagits fram för att misskreditera föreliggande utredning utgår inte från samma premisser och belyser således inte frågan utifrån kyrkomötets faktiska beställning om säkerställande av samtliga hållbarhetsaspekter.¹⁰

Vi citerar den före detta ärkebiskopen Anders Wejryd: *"Prästlönetillgångarna är en unik förmögenhetsmassa som ska förvaltas väl och mycket långsiktigt. De ekologiska sambanden är mer komplexa än vi vetat tidigare. Svenska kyrkan har skyldighet att respektera det. Intäkterna från prästlönetillgångarna utgör endast lite mer än 1,5 procent av hela Svenska kyrkans budget. Den delen kommer åtminstone kortsiktigt att minska med skogsutredningens förslag. Om människor, som anser att de blivit lurade, lämnar Svenska kyrkan, så blir det dock avsevärt fler procent av inkomsterna som försvinner. Kyrkoavgifterna utgör mer än 90 procent av inkomsterna. Trovärdighet kan kosta – men brist på trovärdighet kostar mer."*¹¹

Om kyrkan menar allvar med ambitionerna att initiera den aktuella utredningen, så måste de ekologiska, sociala, andliga och existentiella värdena bli vägledande för framtidens skogsbruk inom kyrkans förvaltning. Vi är övertygade om att vinsterna med det kommer att vida överstiga de negativa konsekvenser som utredningens belackare har lyft fram, nämligen ett minskat ekonomiskt uttag. Trovärdighetsförlusterna som ett avstyrkande av utredningens förslag skulle innebära, riskerar å sin sida att skapa starkt missnöje och medlemsflykt från kyrkan. De förlorade medlemsintäkter som det medför, i kombination med nya intäkter från personer som i stället väljer att (åter) bli medlemmar i Svenska kyrkan, uppväger sannolikt de få procentandelar lägre intäkter från skogsavverkning som utredningen föreslår. En sådan undersökning vore definitivt relevant att initiera, jämfört med de "motutredningar" som hittills organiserats inifrån kyrkan.¹²

För BirdLife Sverige,

Christer Johansson
Sakkunnig fågelskydd (skog och våtmark)
Tel. 073 422 61 57
E-post: christer.johansson@birdlife.se

Daniel Bengtsson
Fågelskyddsansvarig
Tel. 070 515 45 33
E-post: daniel.bengtsson@birdlife.se

¹⁰ <https://supermiljobloggen.se/nyheter/kyrkans-skogsutredning-skadskjuts-inifran-antiutredningar-letar-fel/>

¹¹ <https://www.kyrkanstidning.se/debatt/manga-kan-kanna-sig-lurade-om-skogsutredningens-forslag-inte-gar-igenom>

¹² <https://supermiljobloggen.se/nyheter/kyrkans-skogsutredning-skadskjuts-inifran-antiutredningar-letar-fel/>